

Undervisningsforløb i dansk A på hf

Tema: At give det meningsløse mening

Af Maria Stensgård Poulsen

Appetizer:

"Jeg har lært meget af den dreng, alt hvad jeg ved, sagde han, jeg har lært, hvad der skulle være mit kald. At give det meningsløse mening. At komme med noget, der er større, rigere, dybere end trøst og råd. Men jeg har ikke lært at komme med det. Jeg kommer tomhændet."

(fra Høstgildet s. 75, Agerhønen, 1947)

"Nej, hans Stadsklæder skal hænge parat, for En ved dog aldrig, om han ikke skulde komme en Paaskemorgen."

("En nøgtern Gaardmandsenke i Vedersø") Fra titelbladet i "Ordet" 16. oplag Nyt Nordisk Forlag - Arnold Busck, København, 1944

Materiale(indhold):

Kaj Munk: Ordet (drama), 1925 (her henvisning til den digitale udgave af "Ordet" på <http://www.kajmunk.hum.aau.dk/>)

Filmen: "Ordet" af Carl Th. Dreyer fra 1955

Ekskursion til Kaj Munk Museet i Vedersø

TV-dokumentar: Pigen der ikke ville dø 1 og 2, 2012/2013 tilrettelagt af Jacob Kragelund (her henvisning til den digitale version fra 2012) og evt. (<http://www.dr.dk/tv/se/dr1-dokumentaren/dr1-dokumentaren-pigen-der-ikke-ville-doe/> fra 2013)

Formål:

At få forståelse for og indsigt i: "-at en litteratur lever, viser sig i, at den sætter problemer til debat" med henvisning til Georg Brandes første skridt ind i Det moderne gennembrud 3. november 1871 på København Universitet. Også dokumentarfilmens berettigelse i samtiden viser tilbage til Georg Brandes, ved at værdien af en dokumentarfilm bør måles på dens evne til at stille aktuelle spørgsmål til det senmoderne menneskes livsvilkår. Herudover at vise, at indholdet i almenmenneskelige og eksistentielle spørgsmål ofte er uafhængige af tid, via henholdsvis mellemkrigstidens tidsånd, formuleret af bl.a. Kaj Munk i det internationalt, anerkendte dramastykke "Ordet" skrevet i 1925, og via samtidens dokumentarfilm fra 2012

og 2013 om "Pigen der ikke ville dø" vist på DR1. Dernæst er formålet selvfølgelig af fagfaglig karakterer, nemlig at få viden om genren drama indenfor litteraturforståelse samt viden om genren dokumentarfilm indenfor medieområdet i danskfaget i gymnasieskolen. Dette ses i lyset af bekendtgørelsen for dansk A på hf, hvor der i afsnittet "Faglige mål og fagligt indhold", står at kursisten skal kunne følgende:

"– analysere, fortolke og perspektivere primært fiktive tekster i alle medier

– demonstrere viden om træk af den danske litteraturs historie med eksempler på samspillet mellem tekst, kultur og samfund

– demonstrere kendskab til og forholde sig til det moderne mediebillede, herunder kunne analysere og vurdere teksters kommunikative betydning samt mediets rolle i kommunikationen"

(se <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132649#B9>)

Under "Kernestof" præciseres det hvilke stofområder der skal behandles herunder:

"– et historisk bredt og genremæssigt varieret udvalg af tekster fra 1870 til i dag, herunder realistiske og modernistiske tekster ...[...]

Her arbejdes blandt andet med:

– genrebegreber

– litteraturteori og litterær metode

– litteratur-, kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger."

(ibid.)

Hvorfor se filmatiseringen af "Ordet" fra 1955? Jo, fordi den understøtter læringen visuelt. I gymnasieskolen bliver der flere og flere unge med læsevanskeligheder herunder ordblinde, for hvem "Ordet" er meget vanskeligt tilgængeligt pga. sproget fra 1925. Her kan filmen være med til at eksemplificere problemstillinger, ligesom filmen er med til at give et visuelt tidsbillede af Danmark, som kan understøtte læringen for alle elever.

Ekskursionen til Kaj Munk Museet i Vedersø kan endvidere være med til at stadfæste det konkrete og visuelle miljø omkring Kaj Munk. Ikke mindst er det interessant for elever at se Kaj Munks arbejdsværelse, af ham selv benævnt "Regensen", med henvisning til studieårene i København, værelset, hvor "Ordet" blev forfattet. Værelset, der netop i år har fået genetableret det karakteristiske nissetapet, som værelset oprindeligt havde. Museet har en særdeles dygtig formidler, Lisbeth Lunde Lauridsen, daglig leder af Vedersø Præstegård, som formår at få unge i tale!

Tidsbeskrivelse

Hvordan skaber man mening i det meningsløse? I Kaj Munks skuespil "Ordet", dør familiens samlingspunkt "Inger", sønnen fra Borgensgaards kone. Via en såkaldt psykisk syg svoger, genoplives Inger, med Vorherre selv som omdrejningspunktet.

Vi befinder os hos Kaj Munk i mellemkrigstidens Danmark, præget af desillusionering og mistillid til fremtiden. For mange er troen på Gud et fast element i hverdagen. Hvordan troen skal praktiseres er der dog langt fra enighed om. For nogen er Indre Mission svaret, for andre er grundtvigianismen det. Dernæst synes der at være et andet skel imellem de to retninger. Tilhængerne af Indre Mission er især at finde blandt de fattigste, mens grundtvigianerne ofte er blandt de rigeste. Kaj Munk formår i denne kontekst, at sætte intet mindre end livets mening til debat. En mening som måske er uafhængig af både status og religiøs overbevisning? Selvom man er rig, kan ulykken ramme, måske især den af hjertet mest gudfrygtige og gode? Men hvor kan redningsmanden findes? Er han virkelig at finde blandt mænd, hvis kærlighed svigtede ham? En psykisk syg! Teologen Løgstrup taler om tillid, som en af de suveræne livsytringer, er det måske tillid som er et af dramastykkets væsentligste temaer ligesom troen på mirakler? (Perspektiver eventuelt arbejdet med "Ordet" til Lars von Triers film "Breaking the Waves" fra 1996, der af mange betragtes som en reference til Carl Th. Dreyers version af "Ordet").

I dokumentarfilmen "Pigen der ikke ville dø" fra vores egen tid, er kristendommen og det metafysiske slet ikke til debat. Ej heller diskuteres familieøkonomiske forhold. Dokumentarfilmen spidder det senmoderne samfunds problemstillinger omkring eksperternes beføjelser. Tænk, at overlæge Benedicte Dahlerup, erklærede 19-årige Carina Melchior hjernedød efter et trafikuheld, og spurgte de pårørende om lov til at anvende Carina Melchiors organer, når hele Danmark nu via DR - Dokumentaren fra 2013(2. afsnit) ved, at pigen i dag lever og både løbetræner, ridder og taler o.m.a. Hvem har ret til at gøre hvad? Hvor går de etiske grænser? Hvad må det koste stat og kommune at hjælpe et trafikoffer tilbage til livet? Hvem har ret til at bestemme?

Spørgsmålene er mange og svarene svære! Hvorfor overhovedet sætte de to værker sammen? Jo, fordi de begge stiller det eksistentielle spørgsmål: Findes der retfærdighed? Hvis ja, hvorfor? Og hvis ikke, hvorfor ikke? Dernæst hvem bestemmer over liv og død? Gud eller lægerne? Eller ingen af dem? Med andre ord synes de to værker at problematisere henholdsvis en naturvidenskabelig og en religiøs tilværelsestolkning, hvor mellemkrigstiden synes at have et særligt fokus på den religiøse tolkningsmodel hvorimod samtiden især er fokuseret på den naturvidenskabelige. Dernæst spørgsmålet, om lægerne kan erstatte Gud? Eller om Gud kan erstatte lægerne? Tilbage står det til alle tider nærværende spørgsmål, hvad er et menneske? Hvad vil Kaj Munk svare? Og hvad vil Benedicte Dahlerup svare? Igen et modsætningsforhold som kan diskuteres imellem henholdsvis et samfunds frie kunstnere og en højagtet profession som lægefaget. I tidligere tid talte man om, at et samfunds øverste magt var at finde blandt præster, læger og jurister. Er det fortsat rigtigt i vor tid, og i så fald, hvad betyder det for os alle sammen, hvis vi havner i Inger fra "Ordet"s situation, eller i Carina fra "Pigen der ikke ville dø" s situation?

Undervisningsplan ca. 20 lektioner

1.-2. lektion

Arbejde med genren drama, som er en af de tre hovedgenrer. Anvend f.eks. bogen: Drama i dansk af Henrik Flygare og Annette Koldkjær Højlund udgivet på Systime i 2003. F.eks. Genredefinition side 7-8, Dramahistorie s.9-10, Teaterpraksis i forskellige perioder s. 11-13 En analysemodel s. 14-15 samt Forslag til rækkefølge for arbejdet med den dramatiske tekst s.16-17

3.-10. lektion

Enten læsning på klassen af "Ordet" med fordeling af roller til elever i klassen, eller læsning som hjemmearbejde evt. en kombination.

Forslag til spørgsmål til gruppearbejde

Hvordan er "Ordet" bygget op? Er der tale om "Det klassiske drama", en tragedie som af Aristoteles defineres ved en opdeling i fem akter:

1. Udgangssituation med præsentation af personer, situation, tema og myte
2. Handlingsknode og krise/konfliktoptrapning
3. Vendepunkt
4. Afklaring/konfliktopløsning
5. Afslutning: Indsigt

Eller er "Ordet" opbygget efter Aristoteles tre enheders princip:

1. Tidens enhed (dramaets handling foregår over ca. et døgn, ofte et skæbnedøgn)
2. Stedets enhed (dramaet foregår udelukkende på én lokalitet)
3. Handlingens enhed (dramaet har et hovedtema/en hovedhandling/en hovedkonflikt)

Hvordan er spændingskurverne i "Ordet"?(Anvend f.eks. Beretter-modellen!)

Enheder i "Ordet": Overholdes eller brydes Aristoteles' inddeling i tre enheder?

Tema: Er det universelle eller historisk betingede temaer?

Konflikt: Hvilken type konflikt er der tale om? Er der mange og/eller få konflikter?

Værdinormer: Er det fornuft og/eller følelser der råder? Hvilke normer er herskende? Brydes etablerede normer?

Relationer: Hvordan står dramaets personer i relation til hinanden?

Personer: Individier/typer. Hvordan er menneskene? Statiske og/eller dynamiske? Hvordan opfatter menneskene sig selv? Har Kaj Munk f.eks. én person, som er dennes talerør?

Replikker: Hvad siges/hvad siges ikke? Er der en undertekst?

Budskab/fortolkning: Hvad er Kaj Munks budskab? Er der noget særligt han vil formidle?

Forslag til skriftlig hjemmeopgave: Læs supplerende litteratur om forfatteren og skriv en lille biografi!

10-11. lektion

Filmfremvisning af "Ordet" af Carl Th. Dreyer

12. -16. lektion

Visning af dokumentarfilmen "Pigen der ikke ville dø" (afsnit 1)

Til analyse og fortolkning af dokumentarfilmen "Pigen der ikke ville dø" nr. 1 fra 2012 henvises til gymnasielærerne Maria Preisler Nørgaard og Carsten Landbo-Sørensens undervisningsoplæg fra www.cfufilmogtv.dk på http://www.cfu-film.dk/mediafiles/1/other/pigen_der_ikke_ville_d.pdf

16.-20 lektion

Ekskursion til Kaj Munk Museet i Vedersø, Vesterhavsvej 7, 6990 Ulfborg Telefon: 97362343.

Forslag til kort skriftlig opgave i forbindelse med ekskursionen:

Opgave:

Udvælg et interiør eller en ting på museet som du evt. fotograferer og skriver en lille reportage om den/det på ca. én A4-side.

Hvad er en reportage? En reportage er en litterær genre oftest brugt inden for journalistik

I reportagen tager journalisten læseren med ud i virkeligheden og fungerer her som en flue på væggen, der sanser og ser alt, og indtrykkene formidles derefter til læseren med levende beskrivelser af steder og begivenheder.

Afslutning

Diskussion af de to forskellige paradigmer som Kaj Munks "Ordet" og Jacob Kragelunds dokumentarfilm "Pigen der ikke ville dø" repræsenterer.

Find ligheder og forskelle i de to paradigmer!